

За кордоном наука вважається запорукою інноваційного розвитку та технологічного прогресу держави. Які причини стримують реалізацію наукового потенціалу в Україні?

Б. Патон, президент Національної академії наук України, академік НАН України:

«Справа в тому, що, хоч як прикро, за всі роки незалежної України наука та інноваційний розвиток ніколи не були, не на словах, а на ділі в числі державних пріоритетів.

Певне посилення уваги сталося лише з 2004 р., але припинилося з початком фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. Саме в цей короткий відрізок часу Академія мала змогу завдяки державній підтримці розпочати централізовану закупівлю за кордоном сучасного наукового обладнання, започаткувати важливі цільові наукові програми, запровадити конкурси наукових і науково-технічних інноваційних проектів. Відбулася й певна стабілізація нашого кадрового потенціалу, а по окремих його показниках ми мали хоча й невеликі, але позитивні зрушення. Цей запас міцності відчувається й досі.

Але, на жаль, починаючи з 2010 р. Академія, як і вся наукова сфера країни, отримувала підтримку з боку держави, насамперед фінансування з держбюджету, за так званим залишковим принципом. Не були створені і всі необхідні умови для розвитку інноваційної діяльності у виробничій сфері. Це суттєво обмежувало позабюджетні надходження до наукових установ. Фінансування науки нижче за 0,3 % ВВП є критичною позначкою та призводить до руйнівних наслідків. А зараз, у 2015 р. цей показник в Україні становить 0,2 % ВВП.

Обсяги впровадження розробок наших учених далеко не повною мірою відповідають наявному потенціалу академічних інститутів.

Основними причинами цього є низький рівень реального попиту в Україні на науково-технологічну продукцію, відсутність інвестицій в інноваційну сферу, зокрема практики венчурного фінансування перспективних проектів, які можуть давати значний економічний ефект. Наведу лише один, але типовий приклад. Вченими Інституту чорної металургії розроблено новий раціональний процес глибокого очищення чавуну від сірки. Ця розробка не має рівноцінних аналогів у світі. І ось уже декілька років її висока ефективність і економічність підтверджується при модернізації металургійної галузі Китаю! На понад 30 металургійних комбінатах цієї країни за українською технологією споруджено і освоєно комплекси з сумарною річною потужністю близько 100 млн. тонн на рік рафінованого чавуну. В нашій державі ця технологія лише нещодавно зацікавила вітчизняних підприємців. На меткомбінаті «АрселорМіттал Кривий Ріг» розпочалися роботи зі створення аналогічних потужностей рафінування.

Але все ж таки приклади широкомасштабних впроваджень в Україні ми маємо. Так, економічний ефект від застосування на вітчизняних вугільних шахтах розробленої нашими вченими технології опорно-анкерного кріплення гірничих виробок і рекомендацій «ноу-хау» по схемах розташування анкерів становив у останні п'ять років понад 70 млн грн.

Забезпечується дія та систематичний науковий супровід ліцензійних договорів на використання високопродуктивних сортів озимої пшениці селекції фахівців Академії. Загальна кількість таких договорів сягнула майже трьох тисяч. Це дає змогу засівати цими сортами понад 1,75 млн га посівних площ, а зібраний врожай майже повністю покриває потреби України у продовольчому зерні.

Рахунок проведених хірургічних операцій з використанням технології високочастотного електрозварювання живих тканин вже йде на тисячі. Унікальність цієї технології, її головні переваги полягають у меншому травмуванні тканин, відсутності опіків, значному скороченні крововтрат і, як наслідок, швидшому одужанні.

Хотів би у цілому відзначити, що академічні установи спрямовують значні зусилля на інноваційне оновлення такої соціально значущої сфери, як охорона здоров'я та медицина. Так, перелік лікарських препаратів, так би мовити, академічного походження, таких, як феназепам, аміксін, гідазепам, медихронал поповнився корвітином, ефективним протиінфарктним препаратом, яким на цей час проліковано вже більш як п'ять тисяч хворих» *(Інтерв'ю президента Національної академії наук України академіка НАН України Бориса Євгеновича Патона // Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2015. – 10.04).*